א) רוחבי מהו, ישיבתי מהו, עוביי מהו, היקיפי מהו? תיקו : משקל ידי עלי וכו' : ת"ר *משקל ידי, ומשקל רגלי עלי רבי יהודה אומר מביא חבית וממלא מים ומכניס ביד עד ב) האציל וברגל עד הארכובה ושוקל בשר חמור גידים ועצמות ונותן לתוכה עד שתתמלא ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר °אשר בשר חמורים בשרם א"ל ר' יוסי היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר, גידים כנגד גידים, עצמות כנגד עצמות? א"ל רבי יהודה אומדין. א"ל ר' יוסי עד שאומדין ג) ימודו את היד ור' יהודה כמה דאפשר עבדינן : ביד עד ד) האציל ורמינהו ה) *קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק? דאורייתא עד הפרק, בנדרים *הלך אחר לשון בני אדם, ודאורייתא עד הפרק והא גבי תפילין דכתיב °"ידך" *ותנא דבי מנשה "ידך" זו קיבורית! דאורייתא-קיבורית כולה, בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, וקידוש ידים ורגלים במקדש הילכתא גמירי לה, וברגל עד הארכובה ורמינהו *רגלים פרט לבעלי קבין ו), בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ודאורייתא פרט לבעלי קבין והא גבי חליצה דכתיב °"רגלו" ז) ותנא *חלצה מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה! שאני התם דאמר קרא "מעל רגלו", אי הכי למעלה מהארכובה נמי? מעל, ולא מעל דמעל, אמר רב פפא ש"מ האי איסתוירא עד ארעא נחית דאי סלקא דעתך מיפסק פסיק הוה ליה איסתוירא "מעל" ושקא "מעל דמעל" רב אשי אמר אפילו תימא מיפסק פסיק, כל דבהדי כרעא ככרעא דמי : **מתני'** "דמי ידי עלי" שמין אותו כמה הוא שוה ביד ח) ובלא יד, זה חומר בנדרים מבערכין : **גמ'** היכי שיימינן ליה? אמר רבא אומדין אותו ט) אומד של נזקין א"ל אביי מי דמי התם גברא זילא הוא הכא גברא שביח הוא י) *אמר אביי אומדין כמה אדם רוצה ליתן בעבד העושה מלאכה בידו אחת לעושה בשתי ידיו, ידו אחת מאי נידהו ואידך פסיקא, היינו הך! אלא ידו △1 מוכתבת לרבו ראשון. בעי רבא אמדוהו אומד של נזקין ואמר "דמי עלי" מהו: מי אמר הא אמדוהו חדא זימנא או דילמא שאני אומדנא דבי עשרה מאומדנא דבי תלתא, אם תמצא לומר שאני אומדנא דבי עשרה מאומדנא △2 דבי תלתא אמר "דמי עלי" ואמדוהו וחזר ואמר "דמי עלי" מהו: הכא ודאי (א) אמדוהו בי עשרה △3 או דילמא שבח ביני וביני יא) אמר "דמי עלי" ולא אמדוהו וחזר ואמר "דמי עלי" מהו: הכא ודאי

בחד

רחבי עלי מהו. מי הוי משמע שרביט רוחב דוגמתי או הוי משמע שרביט ארוך כמדת רחבי : היקיפי מהו. מי יהיב שרביט ככפף וארוך כמדת היקפו או דילמא שרביט עב כהקיפו בעי למיתב : תיקו : אציל. מרפק : עד הארכובה. ומכאן ולמעלה לא הוי רגל אלא ירך : עד הפרק. מקום חיבור הכף והזרוע דלמא יד לא הוי אלא עד הפרק דהא יד כתיב בקרא : לשון בני אדם. קרוי יד עד האציל : קיבורא. ברדו"ן בלע"ז בגובה הזרוע רחוק מן האציל מעט : רגלים. שלש רגלים בשנה : פרט לבעלי קבין. מי שנחתך רגלו בפרק ראשון סמוך לשוקו וחוקק קב מקבל כתיתין ונותן שוקו לתוכה וקורין אשקצ"א שפטור מן הראיה דאין לו רגל דלמא לא מיקרי רגל אלא עד פרק א' שקורין קביל"א : חלצה. למי שנחתך יב] רגל ונשתייר בו קצת מן הארכובה ולמטה חליצתה כשירה דלמא עד הארכובה הוי רגל וליחייב בראיה : מעל רגלו. משמע מה שעל רגלו דהיינו שוק עד הארכובה : ש"מ. מדלא חשיב שוק עד הארכובה מעל דמעל : האי איסתוירא. קביל"א עד ארעא נחית שאין בה אלא פרק עליון המתחברת עם השוק אבל למטה אין בה פרק אלא מעלם כף הרגל הוא דאי ס"ד למטה נמי פסיק הוה ליה איסתוירא כו' : **מתני'** זה חומר בנדרים מבערכין. דאילו אמר בערכין "ערך ידי עלי, ערך רגלי עלי" לא אמר כלום אלא א"כ אמר בדבר שהנשמה תלויה בה : **גמ'** אומד של נזקין. כמו שאומדין אדם שקיטע לו חבירו ידו שמין אותו כעבד הנמכר בשוק כמה היה יפה קודם לכן וכמה הוא יפה עכשיו : התם גברא זילא הוא. שכבר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיו שאומדין עתה כמה היה יפה קודם לכן אין נשומין אלא בזול שהרי רואין אותו מזולזל : הכא גברא שביחא הוא. ששתי ידיו שלימות וצריך לשום כמה הוא יפה עכשיו שיקדיש דמיו וכמה הוא יפה אם יחתכו ידיו : ידו אחת מאי ניהו ואידך פסיקא. כלומר למה הוא עושה מלאכה בידו אחת שהאחרת קטועה, היינו אומד של נזקין : ידו מוכתבת לרבו ראשון. שלא יעשה בה מלאכה לרבו שני דהשתא שיימינן כגברא שביחא : אמדוהו אומד של נזקין. שחבל בו חבירו ואמדוהו כמה היה יפה וכמה הוא יפה : ואמר יג] דמי עלי. ולא אמר "ערכי עלי", מיבעי או למישיימיה או לא : אומדנא דבי עשרה. שהאומר "דמי עלי" נישום בעשרה כדתנן פ"ק דסנהדרין (דף ב.) הקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן, ואומד של נזקין בשלשה כדתנן גזילות וחבלות בשלשה :

בחד

ושוקל בשר חמור גידים ועצמות ונותן לתוכה עד שתתמלא. ותימה לר' אלחנן כיון דשקל ככר בשר חמור כנגד משקל ידו אמאי טעון עוד בשר חמור בחבית והיה נראה לו דה"פ דשוקל בשר גידין יד] חמור כשנתן בשר לתוך המים עד שתתמלא ונתן קודם לתוך המים הבשר עד שתתמלא החבית ואח"כ שוקל כנגד ידו ואני מצאתי בשם ר"י דוקא נקט שוקל מעיקרא ואח"כ מכניס אבל מכניס מעיקרא לא לפי שהמים נבלעים בבשר ומכבידים אותו יותר מדאי טו] מיד האדם שחי נושא עצמו וחייא קליל ממיתא והוחק הוא לומר ששוקלין בשר חמור כנגד היד *אם הוא נחתך ששוקל יותר משהיה מחובר לגוף לגמרי : **רגלים** פרט לבעלי קבין. הקשה רבינו אלחנן היכי משמע מהכא דרגל קרי עד האיסתוירא ודילמא היינו טעמא שאינו יכול לישען עליו ואפי' קרית נמי רגל עד הארכובה וכי טז] קא ממעטינן כמו בחגיגה פ"ק (דף ג. ושם) חיגר וסומא מפני שאינו יכול לילך ולישען בלי מקל ותירץ דהתם בחגיגה איכא שני דרשות מרגלים דחדא דריש חיגר וסומא ממעט שאינן יכולין לילך ולישען בלא שום דבר אע"פ שיש להם רגל יז] ובחדא דריש רגלים פרט לבעלי קבין ממעט שאין לו רגל* : **חלצה**. יח] שנחתכה הרגל ונשתייר מעט מן הארכובה ולמטה חליצתה כשירה ל' רש"י. ולא נהירא שהרי ביבמות (דף קג. ושם) אמר דאפי' חללה למי *שנהפכה רגלו חליצתה פסולה לכך צריך לפרש דמיירי הכא מקשרי הרצועות של המנעל שאם קשרן מהארכובה ולמטה כשרה דהוי שפיר וחללה נעלו מעל רגלו אבל אם קשרן למעלה חליצתו פסולה דאין זה מעל רגלו : **התם** גברא זילא הוא. פירש"י שכבר נקטעה ידו ואפי' תחילה דמיו שאומדין יט] [עתה כמה היה יפה] קודם לכן אין שמין אלא בזול שהרי רואין אותו מזולזל כ] וקשה לר"י על פירוש זה מאי שנא מנודר הא רחמנא אמר בנודר (שמות כא) ונתן פדיון נפשו שיש לו ליתן כל דמיו ה"נ גבי נזיקין שאמר הכתוב לשום כל דמיו משלם ועוד קשה מאי היא דאמר לקמן ואידך פסיקא היינו הך פי' שמין יד העבד כמי שאין לו אלא יד אחת והאחרת נפסקת היינו הך דאומד של נזיקין אדרבה לאו היינו של נזיקין דהא נזיקין שיימינן פחות מכדי שויו כא] של חיים שהרי כשנקטעה ידו הוא נמאס אבל הכא גבי עבד אע"ג דידו אחת נפסקה מ"מ אמלאכת ידו אחת אנו שמין משלם וגברא שביח הוא ונראה לר"י דהכי פי' אמר לו אביי מי דמי התם גברא זילא הוא גבי נזקין שהרי כשנקטעה ידו הוא נמאס יותר משהיה לו יד ונקשר ולפיכך יש לו לשום לפי הזלזול אבל הכא גבי נודר גברא שביח הוא שהרי שתי ידיו שלימות הילכך שמין אותו פחות משויו ושמין אותו כמו שהיתה ידו מוכתב למלכות (אחר) : **או** דילמא שאני אומד דבי עשרה. כדתניא בפ"ק דסנהדרין (דף טו. ושם) הקרקעות כו' וכהן ואדם כיוצא בהן משום דעשרה כהנים כתיבי בפרשה כדפירש"י והקשה רבינו אלחנן אמאי אין צריך יותר מעשרה והא בית דין שקול הוא וכל מלתא דתליא בסברא צריך הכרע והכי נמי קרי ליה בית דין ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד ויהא י"א שבכל בתי דינין של ממון ודיני נפשות אמר אין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד בפ"ק דסנהדרין (דף ג:) [וע"ע תוס' מגילה כ"ג : ד"ה עשרה] :

אמדוהו

ד א מיי' פ"ב מהל' ערכין הל"ח :

ה ב מיי' שם הל"ט :

ו ג מיי' פ"ו מהל' ברכות הל"ד ועי"ש בכ"מ טוש"ע או"ח סי' קסב סעיף א :

ז ד מיי' פ"ד מהל' תפילין הל"ב טוש"ע או"ח סי' כז סעי' א :

ח ה מיי' פ"ב מהל' חגיגה הלכה א :

ט ו מיי' פ"ד מהל' יבום וחליצה הלכ"ז טוש"ע אה"ע סימן קסט סעי' לה :

י ז מיי' פ"ב מהל' ערכין הלכה ג :

נ"ל היינו דמשערים כאילו היד נחתך ששוקל יותר וכו' נ"ק

◆

גליון הש"ס

מתני' זה חומר . עי' זבחים דף לד ע"ב תוס' ד"ה אלא :

[וע' תוס' חגיגה ג. ד"ה מפעמים ותוס' יבמות קג. ד"ה פרט ותוס' בכורות ה ד"ה רוטב]

ועי"ש ביבמות דף קג ע"א דרש"י אזיל לשיטתו נ"ק

[תוספתא פ"ג]

תוספתא דנדרים פ"ב ע"ש [חולין קו:]

[נדרים ג: ושם]

מנחות לז. עירובין צה:

חגיגה ג. ד. יבמות קג.

[כל הענין שם]

[יבמות קג.]

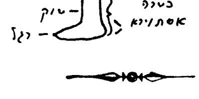

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא ודאי הא אמדוהו :

[נ"ל אלא אמר אביי]

◆

רבינו גרשם

[עד האציל . היינו מרפיקן] : זכר לדבר . שנמשל בשר חמור לבשר אדם [לפיכך אומדין בבשר חמור] : כמה דאפשר . לשעורי במים ובאומד משערינן : וביד עד האציל . למימרא דעד האציל קרי [יד] : עד הפרק . [עד מקום שכלה פיסת יד] : בנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ועד האציל קורין בני אדם יד : זו קיבורית . שקורין שוריץ אלמא דעד התם קרוי יד מדאורייתא : בנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ועד האציל קורין יד היינו למעלה מקיבורת : א) ועד הפרק הלכתא גמירי לה : [רטבה . ינויל בלע"ז] : רגלים פרט לבעלי קבין . מה שכתוב שלש רגלים למעט מי שיש לו רגלים יעלה לרגל פרט למי שיש לו רגל של עץ והיינו קבין שחוקק כעין קב ומניח שוקו בו ואמאי פטור הא עדיין נשאר לו רגל עד הארכובה ב) דעד התם קרי [אינשי] רגל : [מן הארכובה חליצתה כשרה אלמא דעד הארכובה איקרי רגל מן התורה] : מעל רגלו . של מעלה מרגלו יכולה לחלוץ : [איסתוורא . שקורין קאבילא] : עד ארעא נחית . ואין בו פיסוק עד סוף העקב : ושוק מעל דמעל שוק הוא עצם שמגיע עד הארכובה : [זה חומר בנדרים מבערכין . שבערכין אם אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום : יתנו יורשין . שהערך הוא קצוב בתורה] : אומד של נזיקין . [שאומדים כמה רוצה אדם ליתן יותר בעבד שיש לו יד יותר מעבד שאין לו אלא יד אחת כמו שאומדים בנזיקין] . כדתנן נזק כיצד קיטע את ידו רואים אותו כאילו הוא [עבד] נמכר כמה היה יפה וכמה הוא יפה : התם . בנזיקין : גברא זילא . שקטועה ידו הילכך שיימינן לה [בגברא] זילא ששמין אותו בעבד קטוע שכיון שקטוע הוא מזולזל הוא ופוחתין דמיו : הכא . באומר דמי ידי [עלי] : גברא שביחא הוא . אדם שלם הוא שאם ישומו אותו [עכשיו] כמה הוא שוה שלם וכמה הוא שוה קטוע יעלו דמיו הרבה עכשיו כשעדיין הוא שלם אבל אם ישומו אותו כאדם קיטוע שהוא מזולזל כמה הוא שוה עכשיו וכמה הוא שוה קודם לכן יפחתו דמיו של זה יותר ממה שאם ישומו אותו בעצמו שהוא שלם ונמצא הקדש מפסיד : אלא אמר אביי אומדין . אותו כאיש שלם כמה אדם רוצה כו' : עושה מלאכה בידו אחת מאי ניהו אילימא דאידך [ידו] פסוקה . קטועה היינו הך דאמרי ברישא אומד של נזיקין : [אלא אידך] ידו מוכתבת לרבו ראשון . שמשמכר רבו ראשון שייר לעצמו ידו אחת שיעשה מלאכת רבו בה ועבד שלם הוא : [אמדוהו אומד של נזיקין . כגון שחזק ושמוהו : ואמר דמי עלי מהו . מי צריך לאומדו עוד או אינו צריך : שאני אומדנא דבי עשרה . דבערכין צריך עשרה בני אדם לאומדו דעשרה כהנים כתובים בפרשה ואומד של נזקין בג' בתי דינין סגיא : או רילמא] שבח ביני ביני . [שוב] משנאמד בראשונה וצריך לשומו עוד :

אמדוהו

שיטה מקובצת

א] רוחבי מהו ישיבתי מהו היקיפי מהו : ב] עד העציל אות א' נמחק : ג] שאומדין בשר גידין ועצמות ימודו : ד] העציל אות א' נמחק : ה] קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק מכאן קשה לפי' הר"ד אפרים בפרק כל הבשר לחולין עד הפרק זהו מקום חיבור אצבעות לפיסת היד לתרומה עד הפרק זהו מקום חיבור היד והקנה לקידוש ידים ורגלים עד הפרק זהו מקום חיבור הקנה והזרוע א"כ מאי פריך הכא דא ודא אחת היא אבל לפי' רש"י ניחא לחולין עד הפרק זהו קשר אמצעי של האצבעות לתרומה עד הפרק היינו מקום חיבור אצבעות [לפיסת היד] לקידוש ידים ורגלים עד הפרק היינו חיבור היד לקנה והשתא פריך שפיר הכא. תוס' : ו] קבין דאורייתא פרט לבעלי קבין בנדרים : ז] רגלו ותניא חלצה : ח] שוה ביד וכמה הוא שוה בלא : ט] אומד של נזקין גליון תימה דמשמע הכא דבהקדש שמין היד אגב הגוף כמו בנזיקין וקשה דהא דשמין בנזיקין היד אגב הגוף היינו טעמא משום דכתיב בנזיקין ובער בשדה אחר מלמד ששמין בית סאה באותה שדה [וכדאיתא בב"ק נח ע"ב] ובריש פרק שור שנגח דף מז ע"א מדמי להו להדדי קיטע יד עבדו של חבירו א) ומזיק יד העבד דקאמר התם אמר רבה אין שמין פרה בפני עצמו ולולד בפני עצמו אלא שמין הולד אגב הפרה וכו' וכן אתה מוצא במזיק שדה של חבירו ובבבא מציעא בפ' השואל דף צט ע"ב משמע דגבי הקדש אין דין שומת בית סאה באותה שדה דקאמר התם אמר שמואל האי מאן דגזל ב) וכו' מתקיף לה רב ביבי בר אביי כו' אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמין בית סאה באותה שדה תנן אלמא דבהקדש לא שייך דין שומת בית סאה באותה שדה ולהכי משלם חמשין ונראה לי דודאי דבר הצריך שומא מדמינן הקדש להדיוט אבל דבר שאין צריך שומא אינו אלא יפוי כח של הקדש דמצרכינן ליה לשלם דמים יפים ובהדיוט מקילינן בתשלומין ומייתי סעד לדבר משומת בית סאה אע"פ שאינו דומה לו . הרא"ש ז"ל : י] הוא אלא אמר : יא] וביני ס"א ואת"ל שבח ביני וביני אמר : יב] שנחתך הרגל ונשתייר : יג] ואמר אח"כ דם : יד] גידין ועצמות כשנתן תיבת חמור נמחק : טו] מדאי . גליון ואע"פ שבשר שנחתך מבעלי חיים הן יותר כבד ממשקל ידיו המחוברים לגופו וכוונתו לפי מה שיכול לשקול את ידו וא"א לשקלה בע"א . הרא"ש ז"ל : טז] וכי היכי דקא : יז] רגל מן הארכובה כו' : יח] חלצה למי שנחתך רגלו ונשתייר את ה' ותיבת הרגל נמחק : יט] שאומדין אותו עתה כמה היה שוה קודם לכן : כ] מזולזל . גליון וקשה דא"כ הורעת כח נזיקין דאינו משלם לו כל דמיו ועוד קשה וכו' הרא"ש ז"ל : כא] תיבות של חיים נמחק :

א) אולי צ"ל למזיק שדה של חבירו . ב) צ"ל להדיוט משלם כ' גבי הקדש משלם חמשים וכו' . עלי

נושא
האומר "משקל ידי" או "משקל רגלי עלי" – מח' תנאים איך קובעים כמה יתן: לר' יהודה – ע"י מדידת האבן
לר' יוסי – ע"י אומד

נושא/מבנה
◇ הגדרת יד ורגל לגבי:
א) דאורייתא
ב) נדרים
ג) קידוש ידים ורגלים בבהמ"ק

נושא/מבנה
ב' דרכים איכי שיימינן במי שאמר "דמי ידי עלי"

נושא/מבנה
△ סדרה של שאלות בה"כי אומדין במקרים שונים של האומר "דמי ידי עלי"

א) נראה דצ"ל והא דבקידוש ידים ורגלים הוא עד הפרק הילכתא וכו' . ב) נראה דצ"ל דלגבי נדרים הלך אחר לשון בני אדם ועד התם קרי אינשי רגל .